

collectieplannen ↔ immaterieel erfgoed

Collectieplannen: immaterieel erfgoed (in)begrepen?

Shana Van Hauwermeiren | *Werkplaats immaterieel erfgoed*

Immaterieel erfgoed en/in
collectiebeherende organisaties: visie-
en planningsdag

7 juni 2022

SITUERING | IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIE(BELEIDS)PLANNEN?

> Immaterieel erfgoed in **Cultureelerfgoeddecreet 2017**

> Hertekende **functies** van cultureel-erfgoedwerking

= immaterieel erfgoed borgen

SITUERING | IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIE(BELEIDS)PLANNEN?

= **Kader** voor elke erfgoedorganisatie om een **werking te kunnen ontwikkelen** rond immaterieel erfgoed

= **Kader** om een **collectiebeleidsplan** op te oriënteren

! Functie 'behouden en borgen': let op dat 'borgen' breder is dan enkel deze functie!

→ immaterieel-erfgoedwerking zit doorheen **alle** functies

Uit ondervinding:
tot dusver werd vaak **alle** immaterieel-erfgoedwerking van een organisatie enkel onder functie 'behouden en borgen' vermeld

= immaterieel erfgoed borgen

3

SITUERING | IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIE(BELEIDS)PLANNEN?

> Vele collectiebeherende organisaties (reeds voor 2017) aan de slag gegaan

> Steeds **individuele trajecten**:

- op **verschillende manieren in aanraking** met immaterieel erfgoed en de betrokken erfgoedgemeenschappen
- op **uiteenlopende manieren en gradaties inzet voor het borgen** van dit erfgoed

→ **omgang** met immaterieel erfgoed kan dan ook op verschillende manieren verlopen

4

SPANNINGSVELD | TUSSEN 'LEVEND ERFGOED' EN COLLECTIE

Immaterieel-erfgoedpraktijk = vele facetten

- > Mét vaak ook materiële uitingen
- > Slechts **een deel** van immaterieel erfgoed kan **verzameld** worden in een collectie (vaak ook een **momentopname**)
- > M.b.t. borgen hebben de **erfgoedgemeenschappen zeggenschap**, vanuit de actuele levende praktijk
 - = dragers van een erfgoedpraktijk
 - = geven invulling aan de manier waarop ze het erfgoed beleven, beoefenen, voortzetten en doorgeven

© Nowruz in a box - Huis van Alijn

→ **Als erfgoedorganisaties verhouden we ons in de werkpraktijk en erfgoedzorg tot deze betrokkenen**

5

ONDERZOEK | PRAKTIJKEXPERIMENTEN

Sinds 2015 vanuit de Werkplaats, samen mét vele collectiebeherende organisaties

- > Werkslijnen immaterieel erfgoed en musea (2015-2017)
- > Immaterieel erfgoed en archiefwerking: rapport (2017)
- > Intangible Cultural Heritage & Museums Project (2017-2020)
 - Europees netwerk van musea
- > Plannen voor de toekomst: ICE (in)begrepen (2019-2021)
 - landelijke en regionale musea in Vlaanderen
- > Werkdag immaterieel erfgoed & Archieven (2022)
 - landelijke en regionale archieven
- > ...

© Intangible Cultural Heritage & Museums Project - Joël Schweizer (afb. 1-2) / Vera Bos (afb. 3-4-5) i.o.v. Werkplaats immaterieel erfgoed

6

COLLECTIEBEHEERDERS AAN DE SLAG MET IMMATERIEEL ERFGOED

Vragen en gedeelde uitdagingen rond collectiewerking

- *Wie beslist wanneer een object/document nog gebruikt mag worden buiten de muren, en op basis waarvan?*
- *Hoe wordt omgegaan met kennis en informatie rond collectie-items die gelinkt zijn aan immaterieel erfgoed?*
- *(Hoe) link je bv. een schilderij waarop een reuzenstoet wordt afgebeeld, aan een actuele immaterieel-erfgoedpraktijk? En wie beslist dit?*
- *En waar situeer je die 'actuele praktijk' dan in het collectieregistratiesysteem?*

**Hoe en waarom verwerken in een
collectie(beleids)plan?**

7

LESSONS LEARNED | IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIEBELEIDSPANNEN?

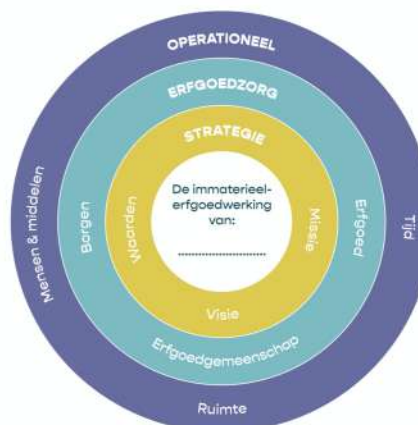
- *Een kans, géén must*
- **Doorheen alle functies**
- **Vanuit diverse invalshoeken of ingangen**
- **Maatwerk én mensenwerk**
- **Nood aan afgestemd digitaal model**

8

IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIEWERKING | AANLEIDINGEN

Eerste stap is altijd nadenken welke benadering het best aansluit bij de eigen context

> Binnen de verschillende mogelijkheden een overwogen keuze maken

9

IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIEWERKING | AANLEIDINGEN

Immaterieel-erfgoedwerking vanuit

> Geïntegreerde benadering t.a.v. roerend en immaterieel erfgoed (CED)

> Link met eigen collectie

> Immaterieel-erfgoedpraktijken relevant voor eigen werking door:

- (fysieke) nabijheid
- betrokkenheid
- gedeelde thematieken
- vragen vanuit erfgoedgemeenschappen
- vragen vanuit het professionele erfgoedveld
- ...

> ...

Geeft in collectieplanning méé richting aan alle daaropvolgende keuzes en beslissingen die een organisatie maakt o.v.v. een immaterieel-erfgoedwerking

10

IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIEWERKING | VERTREKPUNTEN

Immaterieel-erfgoedwerking kan vanuit verschillende vertrekpunten:

- > Collectie-items gelinkt aan een immaterieel-erfgoedpraktijk
→ ook foto's, video's, ...
- > Immaterieel-erfgoedpraktijken die linken hebben met de collectie
- > Thematische invalshoek
→ bv: eigen lokale/regionale context, link met (UNESCO) domeinen
→ of gerichte thema's
→ bv. 'mode', 'leven en dood', 'de jaarkalender', 'kant', 'jazz', ...
Ros Beiaard, garnaalvisserij, bakkerij-erfgoed, jenevercultuur, ...
- > Vraag van een erfgoedgemeenschap of uit erfgoedveld

11

DE IMMATERIEEL ERFGOED-TOETS | EEN COLLECTIEPLAN SCHRIJVEN

1 van de geactualiseerde instrumenten:

Een collectieplan schrijven? Dat doe je zo!

> Met een **immaterieel-erfgoedblik** naar de onderdelen van het **collectieplan** gekeken

> Zit veel in vervat!

→ **10 tips** om deze onderdelen te **expliciteren in relatie tot immaterieel erfgoed**

1. Hoe begin je met een collectieplan?
2. Wat voor collectie heb je?
3. Waarom heb je de collectie?
4. Waarom bewaar je de collectie?
5. Hoe bewaar je de collectie?
6. Hoe gebruik je de collectie?
7. Hoe haal je meer waarde uit je collectie?
8. Hoe maak je de collectie toegankelijk?
9. Tot slot – hoe gebruik je het collectieplan?

12

DE IMMATERIEEL ERFGOED-TOETS | EEN COLLECTIEPLAN SCHRIJVEN

Globaal advies

> wanneer men over **betrokkenen** spreekt, denk ook aan **immaterieel-erfgoedgemeenschappen**

> een immaterieel-erfgoedwerking houdt **mensenwerk** in

> de **erfgoedgemeenschap** heeft steeds **zeggenschap** over de omgang met (de items gelinkt aan) het erfgoed

> maak steeds **duidelijke afspraken** met de erfgoedgemeenschap **over het gebruik** van de items

> **collectie-item** \neq **immaterieel-erfgoedpraktijk!**

13

INSPIRATIE | IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIEBELEIDSPANNEN

“We vertrekken vanuit de waarde vakmanschap, omdat we daar al sinds onze oprichting impliciet met bezig zijn. Dat gaan we nu expliciteren, zowel in ons collectieplan als beleidsplan. Daarnaast plannen we verschillende nieuwe acties rond ons immaterieel jenevererfgoed in.”

- Davy Jacobs, directeur Jenevermuseum

14

INSPIRATIE | IMMATERIEEL ERFGOED IN COLLECTIEBELEIDSPANNEN

voorbeelden acties:

> Inzetten op het **terug in werking stellen van oude distilleerapparatuur & gerelateerde doorgeven en documenteren ambachtelijke technieken**

> Blijven **produceren** van oude (en vaak vergeten) **distillaten** o.b.v. recepturen uit onze collectie (absint, kummel cristallisé, ...)

! Daarbij steeds **onderzoeken wat de meest opportune manier is om het immaterieel erfgoed te registreren** in ons collectiemanagementsysteem.

! Ook voor **elke actie bekijken hoe we onze erfgoedgemeenschap kunnen betrekken** en of er een ontsluiting naar een grotere publiek wenselijk is.

Meer inspiratie nodig? Bezoek de "[levende publicatie](#)" over collectieplanning op immaterieelerfgoed.be

15

NUTTIGE LINKS

'Plannen voor de toekomst: ICE (in)begrepen'

> [levende publicatie over collectieplanning](#)

> 4 Proeftuinmusea

→ [Huis van Alijn](#)

→ [Jenevermuseum](#)

→ [Museum M](#)

→ [Hof van Busleyden](#)

www.immaterieelerfgoed.be

16

Vragen?

17

Werkplaats immaterieel erfgoed
www.immaterieelerfgoed.be

Shana@werkplaatsimmaterieelerfgoed.be
Kia@werkplaatsimmaterieelerfgoed.be
Jorijn@werkplaatsimmaterieelerfgoed.be

18